

<https://openbudget.gov.ua/?month=12&year=2022&budgetType=LOCAL> (дата звернення 24.03.2024 р.).

5. Показники бюджету України за 2023 рік. URL: <https://openbudget.gov.ua/?month=12&year=2023&budgetType=LOCAL> (дата звернення 24.03.2024 р.).

6. Показники бюджету України за 2024 рік. URL: <https://openbudget.gov.ua/?month=12&year=2024&budgetType=LOCAL> (дата звернення 24.03.2024 р.).

Носачов Євген

Здобувач третього рівня вищої освіти
кафедри політології політології та державного управління.
Донецький національний університет імені Василя Стуса
(керівник проф. Михайло Примуш)

МЕХАНІЗМ АНТИКРИЗОВОГО УПРАВЛІННЯ В УМОВАХ МІГРАЦІЙНОЇ НЕСТАБІЛЬНОСТІ: РОЛЬ ТА ЕФЕКТИВНІСТЬ ПОЛІТИЧНИХ ІНСТИТУЦІЙ ЄС

Європейський Союз (ЄС) перебуває в умовах зростаючого міграційного навантаження, зумовленого регіональними конфліктами, нестабільністю в сусідніх країнах, соціально-економічними відмінностями та екологічними викликами. Складна багаторівнева система управління в межах ЄС, де відповідальність за міграційну політику розподілена між його інституціями та урядами держав-членів, ускладнює оперативне ухвалення рішень у кризових ситуаціях. Крім того, різний рівень готовності країн до прийому мігрантів, а також суперечливі політичні підходи до питань притулку, розміщення та інтеграції біженців перешкоджають формуванню узгодженої та послідовної політики. Відтак постає необхідність системного дослідження механізму антикризового управління, який формується політичними інституціями ЄС для узгодженого реагування на міграційні виклики з урахуванням гуманітарних принципів і взаємної відповідальності.

Проблематика управління міграцією в ЄС є предметом активного наукового аналізу. Так, С. Пірс [1] акцентує на сучасному правовому регулюванні міграції, новітніх законодавчих ініціативах та судовій практиці. Н. Луанграт, С. Тернер й Дж. Енглберт [2] досліджують виклики реформування міграційної системи ЄС, зокрема посилення контролю, пришвидшені процедури розгляду клопотань про захист та вплив політики стримування на

права мігрантів. Е. Цурді та Ф. де Брюкер [3] аналізують інституційні підходи, зовнішній вимір міграційної політики та перспективи розвитку європейської системи управління міграцією. Водночас недостатньо дослідженим залишається питання ефективності антикризових механізмів в умовах політичної нестабільності та соціального навантаження.

Мета дослідження: виявити ключові виклики та інституційні трансформації, зумовлені міграційною нестабільністю в Європейському Союзі, а також обґрунтувати напрями розвитку механізмів антикризового управління, що здатні забезпечити ефективну координацію дій, гуманітарну відповідальність та стабільність у межах спільної європейської політики.

Антикризове управління в умовах міграційної нестабільності в Європейському Союзі ґрунтується на поєднанні національних та наднаціональних інструментів, зокрема Дублінського регламенту, Загальноєвропейської системи надання притулку (CEAS) та цільових фінансових механізмів, таких як Фонд притулку, міграції та інтеграції (AMIF). Проте реалізація механізмів антикризового реагування часто ускладнюється необхідністю досягнення міждержавного консенсусу, що гальмує оперативність дій через політичну поляризацію. Окремі дослідники також підкреслюють фрагментарність нормативного регулювання, сформованого під впливом кризових подій та поступових реформ, що призводить до нерівномірного застосування норм і неузгодженого розподілу ресурсів між країнами-членами [4].

Показовим є приклад Дублінського регламенту (Dublin III Regulation), покликаною запобігти багаторазовому поданню заяв про надання притулку в різних країнах ЄС, однак на практиці він перекладає основний тягар розгляду таких заяв на країни «першої лінії». Попри пропозиції щодо запровадження обов'язкового автоматизованого механізму розподілу заявників у надзвичайних ситуаціях, державам-членам не вдалося досягти згоди щодо узгодженої моделі [2; 3]. Унаслідок протистояння між закликами до солідарності та прагненням окремих країн захистити національні інтереси, поглиблюються внутрішні розбіжності, що нерідко проявляються у вигляді одностороннього закриття кордонів або впровадження національних обмежень, які суперечать принципу свободи пересування в межах Шенгенської зони.

З інституційного погляду повноваження ключових агенцій ЄС, таких як FRONTEX (Європейське агентство прикордонної і берегової охорони) та Агентство Європейського Союзу з питань притулку (EUAA), поступово

розширюються. Та незважаючи на зростання їхнього досвіду в галузі моніторингу кордонів, реєстрації та процедур надання притулку, реальна спроможність до координації масштабних операцій залишається обмеженою через бюджетні та кадрові аспекти, а також через те, що кінцеву відповідальність все ще несуть національні органи [4]. Координація між агенціями, яка необхідна для всебічного реагування на виклики міграції (питання безпеки, гуманітарний захист, інтеграція), також не завжди узгоджена. У цьому контексті залучення даних Європолу (Європейське поліцейське управління) могло б посилити системи раннього реагування, проте їхнє використання у процедурах надання притулку ускладнюється через різницю в законодавстві щодо обміну інформацією та забезпечення конфіденційності персональних даних [2; 4].

Ще одним суттєвим фактором є обмежена фінансова гнучкість. Незважаючи на наявність спеціальних бюджетних інструментів для надзвичайних ситуацій, виділення коштів часто потребує складних адміністративних процедур, що уповільнює надання фінансової допомоги найвразливішим державам [1]. Відсутність оперативних механізмів швидкого фінансування призводить до того, що прикордонні країни отримують недостатню підтримку для розширення інфраструктури прийому мігрантів чи інтеграційних програм.

У науковій літературі все більше уваги приділяється багаторівневому врядуванню, що передбачає співпрацю не лише інституцій ЄС і держав-членів, а й регіональних та муніципальних органів влади, неурядових організацій (НУО) та приватного сектора [3; 4]. У багатьох випадках саме місцева влада та громадські організації першими реагують на потреби мігрантів, забезпечуючи тимчасове житло, базове медичне обслуговування та мовні курси. Проте їхня діяльність часто не має стабільного фінансування й чіткого юридичного регулювання, що зумовлює фрагментацію ініціатив та недовикористання потенціалу місцевого рівня. Особливо помітно це в контексті довготривалої інтеграції мігрантів, коли недостатня узгодженість між національними стратегіями та заходами на місцевому рівні призводить до посилення соціальної напруги.

На цьому тлі проведення глибших структурних реформ є ключем до посилення антикризового управління в ЄС. Першочерговим завданням є модернізація законодавчої бази шляхом ухвалення оновленого «Dublin IV Regulation» або запровадження альтернативного механізму, який б охоплював обов'язкові елементи солідарності та спрощував процедури екстреної

релокації. Такі законодавчі зміни мають доповнюватися посиленням операційної координації, наприклад, розширенням компетенцій Європейської Комісії щодо ініціювання надзвичайних механізмів реагування після досягнення встановленого порога міграційного тиску. Це зменшить ризик політичних глухих кутів і сприятиме більш оперативному залученню ресурсів [2; 4]. Іншим важливим напрямом удосконалення має стати збільшення бюджетної гнучкості: створення «резерву кризового управління» в межах бюджету ЄС могло б пришвидшити виділення коштів державам, що зазнають непропорційного міграційного навантаження. Окрім того, даний резерв може підтримувати інвестиції в розбудову інфраструктури прийому, зменшуючи логістичні бар'єри в пікові періоди прибуття.

Важливо також посилити взаємодію між європейськими агенціями та покращити обмін даними. FRONTEX, EUAA та Європол мають функціонувати за спільним протоколом кризового управління, який визначатиме чіткі завдання, звітні лінії та критерії відповідальності. Інтеграція розвідувальних можливостей Європолу у плануванні операцій з прийому мігрантів і контролю кордонів дасть змогу ЄС швидше передбачати масштабні міграційні рухи та протидіяти організованій злочинності, що експлуатує мігрантів. Додаткова співпраця з міжнародними організаціями, такими як Управління Верховного комісара ООН у справах біженців (UNHCR) та Міжнародна організація з міграції (IOM), дозволить удосконалити системи раннього попередження, зокрема в країнах транзиту, що сприятиме більш комплексному та проактивному підходу до кризи [1; 4].

Водночас доречно посилити залученість місцевого рівня, що має вирішальне значення для успішного кризового управління. Муніципалітети та неурядові організації часто мають ключову інформацію щодо потреб мігрантів, проте їх рідко залучають до ухвалення рішень на рівні ЄС. Заохочення створення національних «міграційних оперативних груп», до складу яких входили б представники місцевої влади та громадянського суспільства, посилює вертикальну узгодженість політики. Така модель сприятиме більш сталим інтеграційним заходам, зокрема в питаннях працевлаштування, житла та мовної підготовки [3; 4]. Зрештою, саме подолання цих системних прогалин у кризовому управлінні ЄС надасть змогу створити більш стійку модель реагування, яка збалансовуватиме гуманітарні зобов'язання з реаліями політичних обмежень.

Зростання масштабів міграційної нестабільності в Європейському Союзі актуалізує потребу в трансформації механізмів антикризового управління,

здатних забезпечити своєчасну, скоординовану та гуманітарно орієнтовану відповідь на кризові виклики. Так, модернізація нормативно-правових актів, удосконалення фінансових інструментів і посилення координації між різними рівнями врядування дозволить ЄС більш ефективно протистояти майбутнім міграційним кризам. Такі перетворення сприятимуть внутрішній консолідації ЄС і зміцненню його позицій як відповідального та гуманітарно орієнтованого суб'єкта міжнародної політики.

Список використаних джерел

1. Peers S. EU Justice and Home Affairs Law. Oxford University Press, 2016.
2. Luangrath N., Turner C., Englebert J. The Regulatory Review. The Future of the European Union's Migration and Asylum System. URL: <https://www.theregreview.org/2024/02/03/saturday-seminar-the-future-of-the-european-unions-migration-and-asylum-system/> (дата звернення: 03.03.2025.)
3. Tsourdi E., De Bruycker P. Research Handbook on EU Migration and Asylum Law. Edward Elgar Publishing, 2022. 542 p.
4. Kraler A., Rogoz M. Irregular Migration in the European Union since the turn of the millennium – development, economic background and discourses. Database on Irregular Migration, Working paper 11/2011.

Юрковський Володимир

Здобувач третього рівня вищої освіти
кафедри політології політології та державного управління.
Донецький національний університет імені Василя Стуса
(керівник проф. Олена Чальцева)
ORCID: 0009-0007-6121-9259

**АДАПТАЦІЯ ПОЛІТИЧНИХ ІНСТИТУТІВ ЗАКОНОДАВЧОЇ, ВИКОНАВЧОЇ ТА
СУДОВОЇ ГІЛОК ВЛАДИ ВІДПОВІДНО ДО ПРИНЦИПІВ ПРАВОВОЇ ДЕРЖАВИ
ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ**

Війна в Україні, розв'язана російською федерацією у 2022 році, поставила політичну систему держави в умови безпрецедентного виклику. В умовах зовнішньої агресії перед політичними інститутами України постала надзвичайно складна задача: не тільки мобілізувати зусилля для оборони державності, а й забезпечити функціонування країни як правової держави – з